

CZU: [581.5+581.9](478)

CONSERVAREA *IN-SITU* A SPECIEI *SCORZONERA TAURICA* M.BIEB. (ASTERACEAE) ÎN REPUBLICA MOLDOVA

IONIȚA Olga, TOFAN-DOROFEEV Elena

Grădina Botanică Națională (Institut) „Al. Ciubotaru”

Rezumat. *Articolul conține rezultatele studiului speciei rare Scorzonera taurica M.Bieb. în flora Republicii Moldova și date noi privitor la corologia și starea actuală a taxonului conservat in-situ în Rezervația peisagistică „Telița” și în Aria cu management multifuncțional, sector reprezentativ cu vegetație de stepă „Bugeac”. Au fost cercetate populațiile speciei identificate în ariile protejate, evaluat gradul de periclitate și stabilită categoria de raritate a speciei conform cerințelor UICN, identificați factorii limitativi și propuse măsuri de protecție.*

Cuvinte cheie: *Scorzonera taurica M.Bieb., specii rare, corologie, conservare in-situ.*

CONSERVATION *IN-SITU* OF THE SPECIES *SCORZONERA TAURICA* M.BIEB. (ASTERACEAE) IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Abstract. *The article contains the results on the study of the rare species Scorzonera taurica M.Bieb. in the flora of the Republic of Moldova and new data on the chorology and current state of taxa in the "Telița" Landscape Reserve and in the Representative sector with steppe vegetation "Bugeac". The populations of the studied species identified in the reserves were investigated, the degree of threat was assessed and the Red List category of the species was established according to IUCN guidelines, the limiting factors were identified and protection measures were proposed.*

Keywords: *Scorzonera taurica M.Bieb., rare taxa, chorology, in-situ conservation.*

Introducere

Actualmente, în flora Terrei genul *Scorzonera* L. include peste 160 de specii, răspândite în regiunile extratropicale ale Eurasiei și Africii de Nord [2]. În flora spontană a Republicii Moldova genul *Scorzonera* cuprinde 9 specii, dintre care 7 sunt rare [3], iar 2 – *Scorzonera austriaca* Willd. și *S. mollis* M.Bieb. sunt incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova, ed. a 3-a [1].

Scorzonera taurica M.Bieb. (= *Scorzonera hispanica* subsp. *asphodeloides* (Wallr.) Arcang.) este o specie rară, care a fost evidențiată pentru prima dată în flora Republicii Moldova în anul 2010, în cadrul studiului monografic al subfamiliei *Cichorioideae* Kitam. (Asteraceae) [4]. Pe teritoriul cercetat *Scorzonera taurica* vegetează în apropierea com. Cărpineni și Mirești, r-nul Hîncești; s. Bugeac, r-nul Cimișlia; com. Congaz (UTA Găgăuză), com. Șerpeni și Telița, r-nul Anenii-Noi (puncte noi de creștere). Peste hotarele țării este răspândită în Europa de Sud-Est,

regiunea mediteraneană, Crimeea, Caucaz, Asia Mică, Siberia de Sud-Est, Asia Centrală [7].

Scorzonera taurica crește solitar sau în grupuri prin stepe, poieni luminoase, coline stepizate, locuri cu substrat calcaros și prin tufărișuri. Plantă perenă. Hemicriptofit eurasiatic (mediteranean) [4]. Specie xeromezofilă. Înfloarește în mai-iunie. Fructele se coc în iunie-iulie. Se înmulțește prin semințe. Este polenizată de insecte. Decorativă în perioada înfloririi.

Rezultate și discuții

Ca rezultat al analizei critice a exsicateilor păstrate în Herbarul Grădinii Botanice Naționale (Institut) „Al. Ciubotaru”, au fost identificate 19 exemplare ale speciei *Scorzonera taurica*, din 8 puncte de creștere, prezentate în continuare: com. Cărpineni, r-nul Hîncești, coline stepice (C. Zahariadi, 01.06.1936); la 6 km spre est de com. Congaz, UTA Găgăuză, pantă stepică (L. Pojarisscaia, T. Gheideman, 20.05.1948; L. Nicolaeva, 20.05.1948); la 3 km spre nord-est de com. Mirești, r-nul Nisporeni, arboret de *Quercus pubescens* Willd. (T. Gheideman, D. Gociu, 07.06.1974); la 3 km spre nord de s. Bugeac, r-nul Comrat, rezervația „Bugeac”, pantă stepizată (V. Ghendov, T. Izverscaia, 05.05.2009; O. Ionița, E. Tofan-Dorofeev, 20.05.2013; O. Ionița, 13.07.2021); s. Ciumai, r-nul Taraclia, coline stepice (O. Ionița, 16.05.2013); com. Șerpeni, r-nul Anenii-Noi, poiană în rezervația Voinova-1 (P. Pînzaru, 16.05.2017); s. Telița, r-nul Anenii-Noi, poiană stepizată (O. Ionița, 23.05.2020).

În decursul ultimului deceniu, în cadrul cercetărilor taxonilor rari din familia Asteraceae, au fost studiate populațiile speciei *Scorzonera taurica* protejate în condiții *in-situ* în ariile protejate „Telița” și „Bugeac”, evidențiată starea actuală, condițiile de creștere, parametrii populaționali și dinamica acestora.

Populația din rezervația peisagistică „Telița” se află într-un sector cu vegetație de stepă, în partea de sus a pantei abrupte a fluviului Nistru, cu expoziție nord-estică. Efectivul numeric al populației este constituit din circa 20 de fitoindivizi răspândiți solitar sau în grupuri difuze, a câte 2-3 exemplare pe circa 300 m². În stratul erbaceu, împreună cu *Scorzonera taurica* au fost semnalate speciile: *Stipa pulcherrima* C.Koch, *Euphorbia stepposa* Zoz, *Galatella villosa* (L.) Rchb.f., *Elytrigia repens* (L.) Nevski, *Agropyron pectinatum* (Bieb.) Beauv., *Salvia nutans* L., *S. nemorosa* L., *Veronica spicata* L., *Teucrium chamaedrys* L., *Galium verum* L., *Melica transsilvanica* Schur,

Polygala major Jacq., *Pulsatilla montana* (Hoppe) Rchb., *Potentilla recta* L., *Fragaria vesca* L., *Galium aparine* L., *Viola arvensis* Murr., *Centaurea marschalliana* Spreng., *Helichrysum arenarium* (L.) Moench, *Inula ensifolia* L., *Jurinea mollis* (L.) Rchb., *Scorzonera mollis* M.Bieb., *Pilosella praealta* (Vill. ex Cochn.) F.W. Schultz et Sch. Bip., etc.

Populația din sectorul reprezentativ cu vegetație de stepă „Bugeac” vegetează pe o pantă cu înclinația de 5-10°, expoziție vestică și este constituită din circa 80 de fitoindivizi, amplasați pe o suprafață de circa 600 m². În covorul vegetal predomină *Stipa lessingiana* Trin. et Rupr., *S. capillata* L. și *Bromopsis riparia* (Rehm.) Holub. Printre speciile însoțitoare vegetează: *Salvia nemorosa* L., *Teucrium polium* L., *Limonium gmelinii* (Willd.) O.Kuntze, *Linum austriacum* L., *Festuca valesiaca* Gaudin, *Galium verum* L., *Poa bulbosa* L., *Nigella arvensis* L., *Linaria genistifolia* (L.) Mill., *Medicago sativa* L., *Astragalus exscapus* L., *Astragalus austriacus* Jacq., *Centaurea trinervia* Steph., *Galatella villosa* (L.) Rchb.f., *Pontechium maculatum* (L.) Böhle & Hilger, *Crambe tataria* Sebeok, *Tanacetum odessanum* (Klok.) Tzvel., *Asparagus officinalis* L., *Allium paczoskianum* Tuzs., *Artemisia austriaca* Jacq., *Inula britannica* L., *Dianthus campestris* M.Bieb., *Euphorbia stepposa* Zoz, *Iris halophila* Pall. *Phlomis tuberosa* (L.) Moench, *Filipendula ulmaria* Maxim., *Potentilla pedata* Nestl., *Verbascum ovalifolium* Donn ex Sims, *Veronica spicata* L., *Odontites vulgaris* Moench, *Scabiosa ochroleuca* L., *Serratula radiata* (Waldst. et Kit.) M.Bieb. etc.

Conform rezultatelor studiului, *Scorzonera taurica* a fost categorisită ca **Specie periclitată** [Endangered (EN)]. B2ab(iii,iv); C2a(i). Bazându-ne pe ghidul elaborat de Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN, 2001, 2003) [5, 6], la evaluarea speciei au fost luate în considerare mai multe criterii, cum sunt: aria de răspândire, starea/calitatea habitatului, dimensiunea populației, precum și capacitatea reproductivă, care reprezintă una dintre cele mai importante particularități ce determină supraviețuirea populației.

Printre **factorii limitativi** ai taxonului sunt: diminuarea numărului habitatelor specifice, valorificarea sectoarelor de stepă pentru culturi agricole, plantarea pantelor stepizate cu specii alohtone, distribuția limitată a speciei.

Ca **măsuri de protecție**, propunem includerea speciei *Scorzonera taurica* în Lista speciilor de plante ocrotite de lege, respectarea regimului de protecție a ariilor naturale protejate în care vegetează taxonul, monitorizarea populațiilor, evidențierea stațiunilor noi de creștere, conservarea speciei *ex-situ*.

Concluzii

Aria de răspândire a speciei *Scorzonera taurica* este fragmentată, iar populații cu efectiv stabil s-au atestat preponderent în zonele protejate. În condiții *in-situ* specia este protejată în Rezervația peisagistică „Telița” și în sectorul reprezentativ cu vegetație de stepă „Bugeac”, starea populațiilor fiind satisfăcătoare, cu condiții de creștere favorabile, atât pentru taxonul în studiu, cât și pentru celelalte specii periclitare, înregistrate pe teritoriul acestora.

Cercetările au fost realizate cu suportul ANCD în cadrul proiectului „Cercetarea și conservarea florei vasculare și macromicrobiotei din Republica Moldova”, cifrul 20.80009.7007.22.

Bibliografie

1. Cartea Roșie a Republicii Moldova. Plante. Ed. a 3-a. Ch.: Î.E.P. Știința, 2015, p. 11-231.
2. ESTELLA A., NAZAROVA. Karyosystematic investigation of the genus *Scorzonera* L. s.l. (Lactuceae, Asteraceae), Caryologia, 1997, 50:3-4, 239-261.
3. IONIȚA, O. Structura taxonomică și particularitățile ecologo-corologice ale subfamiliei *Cichorioideae* Kitam. (spațiul dintre Prut și Nistru). Autoreferatul tezei de doctor în științe biologice. Chișinău, 2014, 30 p.
4. IONIȚA, O.; NEGRU, A. Specie nouă de lăptiucă pentru flora Basarabiei. In: Revista Botanică. Chișinău, 2010, vol. 2, Nr. 2, p. 188-190.
5. IUCN. *Guidelines for application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels: Version 3.0*. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland: 2003.
6. IUCN. *IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1*. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland: 2001.
7. ЦВЕЛЕВ, Н. Род *Scorzonera* L. В: Флора Европейской части СССР. Ленинград: Наука, 1989, т. 8, с. 37-46.